

Оксана Циганок,
*к.пед.н., доцент кафедри української літератури,
українознавства та методики їх навчання
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, Україна*

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО УКРАЇНОЗНАВЧОЇ РОТОТИ В ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Для сучасного українського суспільства характерним є процес реструктуризації та формування нових соціально-професійних груп, а саме двох його специфічних частин: еліти та основної маси населення.

У філософських, соціологічних, психологічних, культурологічних та педагогічних дослідженнях стверджується, що ці групи відрізняються одна від одної менталітетом, рівнем інтелектуальної ерудиції, психічної організацією та рівнем життя.

Найшвидше сформувалася і усвідомила свої специфічні групові інтереси політична, промислова та адміністративна еліта. В той час як еліта наукова і культурна, яка є основою соціального розвитку суспільства, етапи оновлення, реструктуризації та самовизначення проходила значно повільніше.

Нині суспільстві провідною стає роль еліти у соціокультурному розвитку не тільки у науковій та літературній сферах, а й в реальній практиці навчання та виховання молоді. Тому педагогічна спільнота приходить до розуміння необхідності повернення соціальної уваги до шкільної освіти загалом та освітніх установ зокрема, спрямованих на формування майбутньої еліти нації із обдарованих дітей.

Сучасні педагоги, дидакти та методисти вважають основою елітарної освіти формування національно-мовної особистості, розглядаючи українську мову як феномен, джерело українського духу та натхнення, засадничим

чинником українського характеру, що об'єднує українців у світі, як єднальна ланка між поколіннями, що характеризує цілісність українського народу [1, с. 15].

Така робота ставить низку вимог до майбутнього вчителя-філолога, як до вихователя елітарної особистості, а саме: високі волеві якості (витримка, рішучість, енергійність), глибокі знання дисципліни, яку має викладати, інтелігентність, відповідальність, справедливість, толерантність, вимогливість до себе і до інших, емпатією і, в першу чергу, національною свідомістю, патріотизмом тощо.

Тому в державних документах (в Законах України «Про освіту» (2004), «Про вищу освіту» (2014), Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття) (1994), Національній доктрині розвитку освіти (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки (2013)) особлива увага звертається на розвиток вітчизняних традицій у роботі з молоддю та підготовці високоосвічених та висококваліфікованих фахівців, здатних до професійного зросту у період інформатизації суспільства та розвитку наукоємних технологій. Більше того, взаємодія шкільної та професійної освіти, а також розвиток профілюючих здібностей школярів і студентів надає вихованню фахівців вищого класу (культурної еліти) статус державної політики.

Підготовка студентів-філологів до українознавчої роботи в сучасній загальноосвітній школі спрямована на забезпечення учнів необхідною кількістю знань про свій народ, оволодіння народною культурою, духовним набутком нації, виховання національно свідомого громадянина-патріота.

Методична наука повинна визначити місце та роль українознавства в системі навчальних дисциплін, що вивчаються у школі, принципів, методів, засобів та організаційних форм навчання.

Викладання навчальних дисциплін «Методика викладання народознавства» та «Методика викладання українознавства у вищій школі» поєднує три основні компоненти: а) принципи (правила) дослідження; б)

методи (прийоми, способи) пізнання; в) спеціальні або допоміжні засоби дослідження: оргтехніка, новітні засоби комунікації, інформаційні технології, обчислювальна та розмножувальна техніка тощо.

На основі багаторічної дослідницької практики, досвіду наукових та історіософських шкіл було визначено як найважливіші правила українознавчого дослідження наступні принципи: історизму, системності, об'єктивності, всебічності, наступності (спадкоємності), світ оглядності, антропологізму, спростування хибних тверджень попередників та ін.

Принцип історизму – універсальне правило, характерне для наукового пізнання. Завдання вчителя-філолога, українознавця – реконструювати певне явище минулого за схемою: коли і за яких обставин воно виникло, які етапи становлення пройшло, чим воно стало на сучасному етапі. У процесі навчання студенти, як майбутні вчителі, мають навчитися «проникати у стиль мислення і поведінки людей, їх духовний світ і ціннісні орієнтири цілком іншої доби і в такий спосіб реконструювати в реаліях цілком інший час та пояснити його з позицій сьогодення» [2, с. 149].

Принцип системності у ХХ ст. став універсальним для більшості наук, і, в першу чергу таких, які розвиваються системою знань.

До загальних і обов'язкових правил українознавчих досліджень відноситься *принцип об'єктивності*, який вимагає максимальної об'єктивності в оцінці суспільно-історичних процесів, подій, культурних явищ тощо.

Принцип всебічності набуває особливого значення у сучасних глобалізаційних процесах, активізації гуманітарних контактів. Його важливість пов'язана із тим, що до дослідження будь-якого предмета чи явища необхідно підходити всесторонньо, вивчаючи його з усіх боків: історичного, соціального, демографічного, політичного, духовного, етнічного, правничого, філософського, економічного, міжнародного, географічного тощо.

Принцип наступності наукового пізнання є неодмінним правилом

українознавця. Наступність у наукових дослідженнях – це здатність продовжувати дискурси попередніх поколінь науковців, педагогів, методистів, само відтворювати творчі сили, залучати нові генерації інтелектуалів до науково-дослідної праці.

Студенти, як майбутні педагоги-практики та науковці, вчаться проводити самостійні наукові дослідження починаючи від аналізу стану досліджуваної проблеми, оцінки надбань попередників та визначення свого місця у цьому процесі

У дослідженнях з методики викладання українознавства наголошується на особливій важливості *принципу світоглядності* науки. На основі цього принципу сповідується така система світоглядних орієнтирів, яка ґрунтується на високій моралі, духовних цінностях народу, його звичаях та обрядах.

Надзвичайну цінність має *принцип антропологізму*, витоки якого сягають часів людиноцентричної філософії Сократа. Звідси бере свій початок парадигма про те, що українознавство – це наука про людей, їх повсякденний штиб життя, політичні та суспільні події, що відбувалися в державі на різних етапах її існування.

Порушення цих принципів призведе втрати всієї повноти та достовірності досліджень з історії та методики викладання українознавства, а, отже, буде мати негативні наслідки для розвитку науки і практики.

Список використаних джерел

1. Касян Л. Г. Українознавство у навчально-виховному процесі. Основи методики викладання : науково-метод. посібн. / Л. Г. Касян, О. В. Семенюченко. – К. : НДІУ, 2008. – 56 с.
2. Калакура Я. Взаємовпливи методологічного інструментарію українознавства та всесвітньої історії / Ярослав Калакура // Українознавство. – 2011. – № 4 (41). – с. 148–154.